

JŲ ŠVIESUS ATMINIMAS

Paulius Rabikauskas SJ
(1920 08 16 – 1998 03 07)

1998 m. kovo 7 dieną Romoje mirė habil. dr. prof. Paulius Rabikauskas, Vilniaus universiteto Garbės daktaras, vienas iš lietuvių istorikų, pelnęs tarptautinį pripažinimą tiek savo darbais, aktualiais visuotinės Bažnyčios istorijos ir jos metodologijos klausimais, tiek ir Lietuvos istorijos tyrinėjimais.

P. Rabikausko daktarinė disertacija „Die römische Kuriale in der päpstlichen Kanzlei“ (1955) išspausdinta autoritetingame leidinyje „Miscellanea Historiae Pontificiae“, XX dalyje (1958). Profesorius buvo pripažintas vienu iš pagrindinių specialistų – istorikų *Diplomatica generalis* ir *Diplomatica pontificia* srityse. 1970 m. XIII tarptautiniame istorikų kongrese Maskvoje išrinktas *Commission Internatiolle de la Diplomatique* nariu. Nuo 1976 m. redagavo pagrindinį popiežiškos diplomatinės žurnalo „Archivum Historiae Pontificiae“. Suredagavo 17 tomų (kiekvienas maždaug po 700 psl.). Be to, 1975–1978 m. buvo Grigaliaus universiteto visektoriumi, 1970–1973 m. ir 1985–1991 m. to paties universiteto Bažnyčios istorijos fakulteto dekanas. Profesorius parengė ir išleido savo paskaitų Grigaliaus universitete konpektą „Diplomatica Pontificia“.

Nuo 1955 metų gyvendamas Romoje, aktyviai įsitraukė ir į Lietuvos istorijos tyrinėjimus, Z. Ivinskio įkurtos Lietuvių katalikų mokslo akademijos Lietuvos istorijos sekcijos aktyvus narys, o Z. Ivinskui išvykus, šiai sekcijai vadovavo. Vienas iš reikšmingiausių LKMA šios sekcijos darbų – Vatikano archyvuose surinktų dokumentų publikacija „Relationes status diocesum in Magno Ducatu Lituaniae“ tomuose. P. Rabikauskas – vienas iš pagrindinių 1987 m. Romoje vykusios tarptautinės istorikų konferencijos Lietuvos krikšto 600 metų sukakčiai organizatorių. Jis redagavo ir šios konferencijos darbų tomą „La cristianizzazione della Lituania“ (Roma, 1989). Pagrindinės jo tyrinėjimų Lietuvos istorijos srityje kryptys – Lietuvos krikštas, Šv. Kazimiero biografija ir jo kulto istorija, jėzuitų veikla Lietuvoje, Vilniaus universiteto istorija.

Universiteto 400 metų sukakčiai išleido studiją vokiečių ir anglų kalbomis „Die Gründungsbulle der universität Vilnius (30 Oktober 1579) // Archivum Historiae Pontificiae“ 16 vol. (1978); „The Foundation of the University of Vilnius (1579) Royal and Papal Grants“, LKMA Roma, 1970. Jis ne tik kore-

gavo kai kuriuos ankstesnių istorikų teiginius Vilniaus universiteto įkūrimo istorijoje, bet ir atkreipė Vakarų pasaulio istorikų dėmesį į Vilniaus universitetą.

P. Rabikauskas gimė Gudžiūnuose, Kėdainių apskrityje (taigi Česlovo Milošo kraštiečiai). 1933–1938 m. mokėsi Kauno jėzuitų gimnazijoje. 1938 m. įstojo į Jėzaus draugijos Lietuvos provincijos noviciatą Pagryžuvyje. 1940–1942 m. mokėsi Kauno kunigų seminarijos licėjiniuose kursuose, 1942–1944 m. klausė Pagryžuvyje jėzuitams klierikams dėstytą filosofijos kursą (čia jo mokytojai, šalia lietuvių jėzuitų, buvo ir Pagryžuvyje priglauti iš Vilniaus vokiečių ištremti lenkų jėzuitai). Nuo 1944 m. rudens studijavo Vokietijos jėzuitų mokslo įstaigose filosofiją – Pullacho kolegijoje (prie Miuncheno), o teologiją – Bureno (Vestfalia) kolegijoje, kurią baigė 1949 m. Kunigu išventintas 1948 07 25. Pirmoji darbo vieta (1949–1950) Belgijoje Wepione prie Nemuro lietuvių tremtinių sielovadoje, 1950–1951 m. Bureno jėzuitų gimnazijoje dėstė prancūzų kalbą. 1951–1953 m. studijavo Bažnyčios istoriją Romoje Grigaliaus universitete, kur gavo Bažnyčios istorijos licencijato laipsnį. Po to gilino žinias pagalbinių istorijos mokslų srityje Miuncheno universitete ir Paryžiaus Ecole Nationale des Chartes. 1955 m. Romos popiežiškajame universitete apgynė daktaro disertaciją ir nuo tų metų rūdens dėstė paleografiją ir popiežių diploma-

tiką Grigaliaus popiežiškajame universitete. Nuo 1959 m. ekstraordinarinis profesorius, nuo 1961 m. – ordinarinis profesorius.

Lietuvių katalikų mokslo akademija (LKMA) 1961 m. suteikė jam tikrojo nario vardą 1991 m. Popiežiškąjį teologijos akademiją Krokuvoje, įvertindama P. Rabikausko darbą, suteikė Bažnyčios istorijos garbės daktorata, 1994 m. Vilniaus universitetas už darbą Lietuvos (ypač senojo Vilniaus universiteto) istorijos srityje suteikė jam garbės daktorata. Popiežius Jonas Paulius II 1992 m. jį paskyrė Šventiesiems skelbti kongregacijos konsultoriumi.

Liko daug nebaigtų darbų, sumanymų, neįvykdytų projektų. Profesorius šių metų pradžioje suplanavo ir pradėjo Romoje studijuojantiems ir Lietuvos istorija besidomintiems studentams susitikimų-konsultacijų ciklą, rengė Pabaltijo kraštų Katalikų Bažnyčios istorijos enciklopedinės monografijos Lietuvai skirtą dalį, liko nebaigta išsami monografija apie Šv. Kazimierą bei senuosius (iki 1773 m.) Lietuvos jėzuitus. Liko nerealizuota pradėta rengti Lietuvos istorijos dokumentų paroda Vatikano archyvo parodų salėje...

Negreit turėsime Romoje tokį Lietuvos praeities tyrinėtoją, koks buvo prof. Paulius Rabikauskas – ramus, kritiškas, autoritetingas ir kartu tėviškai šiltas ir draugiškas.

Palaidotas Romoje, Campo Verano kapinėse, jėzuitų skyrriuje.

Vysk. dr. Jonas Boruta SJ

Trumpai apie autorius

Gudavičius Edvardas – gimė 1929 09 06 Kaune. 1953 m. baigė Kauno politechnikos institutą, o 1968 m. – istorijos studijas Vilniaus universitete. Istorijos habilituotas daktaras (1989), profesorius (1991). Dirbo gamyklose, projektavimo biuruose. Nuo 1974 m. dirba Lietuvos istorijos institute, o nuo 1975 m. dar ir Vilniaus universitete. Lietuvos mokslų akademijos narys korespondentas (1996), Nacionalinės premijos laureatas (1995). Moksliniai interesai: ankstyvoji LDK istorija, šaltinotyra ir daugybė kitų dalykų.

Jegelevičius Sigitas – gimė 1938 01 10 Vabalikuose (Alytaus apskr.). 1957–1959 m. studijavo istoriją Vilniaus universitete. 1962 m. baigė Maskvos valstybinę istorijos ir archyvistikos institutą (dabar – Rusijos valstybinis humanitarinis universitetas). Nuo 1966 m. Vilniaus universiteto dėstytojas, nuo 1987 m. – Naujosios istorijos katedros vedėjas Istorijos daktaras (1976), docentas (1980). Domisi Lietuvos archyvistikos bei Lietuvos istorijos XIX–XX a. klausimais.

Jučas Mečislovas – gimė 1926 04 26 Vabalikuose (Radviliškio raj.). 1951 m. baigė istorijos studijas Vilniaus universitete. Istorijos habilituotas daktaras (1972), profesorius (1976). 1952–1985 m. dirbo Lietuvos istorijos institute moksliniu darbuotoju, sektoriaus, skyriaus vadovu, direktoriaus pavaduotoju moksliniam darbui. 1958–1966 m. ir nuo 1972 m. dirba Vilniaus universitete. Moksliniai interesai: ankstyvasis ir vėlyvasis LDK istorijos laikotarpiai, ypač Žalgirio mūšis, Liublino unija, Apšvietos amžius.

Kankevičius Artūras – gimė 1966 01 04 Šventežeryje, Lazdijų raj. 1987–1993 m. studijavo istoriją Vilniaus universitete. Išbuvęs nustatytą laiką sovietinėje armijoje, studijų metais ir vėliau (1987–1995 m.) dirbo Paminklų restauravimo trešte, Lietuvos centriniame valstybės archyve, Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centre. Nuo 1995 m. doktorantas, Naujosios istorijos katedros asistentas. Domisi socialinės ekonominės istorijos problemomis. Rengia disertaciją „Žemės reforma Rytų Lietuvoje 1920–1940 metais“.

Kasperavičius Algis – gimė 1942 01 16 Berčiūnuose (Panevėžio raj.). 1975 m. baigė istorijos studijas Vilniaus universitete ir nuo tada čia dirba. Istorijos daktaras (1983) docentas (1991). 1990–1993 m. buvo Naujausiųjų laikų istorijos katedros vedėju. Dabar nuo 1993 m. – Naujosios istorijos katedros docentas. Domisi pasaulio naujųjų amžių ir naujausiųjų laikų istorijos bei Lietuvos istorijos XX a. problemomis, politikos istorija.

Pamerneckis Stasys – gimė 1948 09 24 Bežonyse (Pakruojo raj.). 1973 m. baigęs istorijos studijas Vilniaus universitete, dirba Istorijos fakultete. Istorijos daktaras (1984), docentas (1993). Dabar Senovės ir vidurinių amžių istorijos katedros docentas. Šaltinotyryninkas. Tyrinėja XIX a. Lietuvos dvarų ūkio statistiką.

Pivoras Saulius – gimęs 1968 12 01 Padumbliuose (Molėtų raj.). 1992 m. baigė istorijos studijas Vilniaus universitete, po to doktorantūrą. Nuo 1996 m. dirba Istorijos fakultete. Istorijos daktaras (1997). Dabar Vilniaus universiteto Naujosios istorijos katedros ir Vytauto Didžiojo universiteto Istorijos katedros vyr. asistentas. Domisi tautinių sąjūdžių ir pilietinės visuomenės formavimosi problemomis, Lietuvos istorija XIX amžiuje.

Potašenko Grigorijus – gimė 1966 08 14 Kaune. 1986–1993 m. studijavo istoriją Vilniaus universitete. Nuo 1993 m. doktorantas. Domisi Lietuvos istorijos XX a. problematika, Rusijos istorija bei sentikystės raidos klausimais. Rengia daktaro disertaciją „Sentikystė Lietuvoje XVII a. pabaigoje – XX a. pradžioje“.

Pšibilskis Vyginas Bronius – gimė 1941 11 02 Pasvalyje. 1964 m. baigė istorijos studijas Vilniaus universitete. Habituotas daktaras (1987) profesorius (1989). Vilniaus universiteto Filosofijos fakulteto Politologijos katedros vedėjas. Paskelbė 6 monografijas (4 iš jų su bendraautorais), 70 mokslinių straipsnių, 2 knygų sudarytojas. Domisi politinių teorijų istorija, civilizacijų istorija ir kt. klausimais.

Šaškovas Viktoras – profesorius, istorijos mokslų (habituotas) daktaras, Murmansko valstybinio pedagoginio instituto profesorius.

Vyšniauskas Arūnas – gimė 1960 05 02 Vilniuje. 1983 m. baigė istorijos studijas Vilniaus universitete. 1983–1987 m. Vilniaus universiteto Lietuvos TSR istorijos katedros asistentas, 1987–1990 – aspirantas, 1990–1993 – Naujųjų amžių istorijos, paskui Naujosios istorijos katedros asistentas. Istorijos daktaras (1993). Nuo 1994 – Naujosios istorijos katedros vyr. asistentas. Stažavosi Bazelio (1995–1996) ir Miuncheno (1997) universitetuose, buvo gavęs keletą stipendijų tiriamajam darbui Vokietijos bibliotekose. Domisi naujųjų amžių istorijos, geopolitikos, edukologijos problemomis.

Lockaitis Linas – gimė 1967 01 04 Marijampolėje. Baigė istorijos studijas. 1994–1998 Naujosios istorijos katedros doktorantas.